

Çizim 5. Eski tavan çizimi.

TOPKAPI SARAYI VELIAHT DAİRESİ ONARIMI

Muallâ ANHEGGER-EYÜBOĞLU

1960 yılında Topkapı Sarayı müzesi harem dairesi içindeki veliaht dairesi diye bilinen harap bir binanın ivedi onarım keşfini hazırlamakla görevlendirildim. Bugün T.C. Kültür Bakanlığına bağlı olan Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtları Koruma Yüksek Kurulu, o sırada T.C. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı idi ve ben de bu kurulun raportörü olarak çalışmakta, Topkapı Sarayı Müzesinden maaş almaktaydım. Buna rağmen harem dairesine, bazı onarımların geçici veya kesin kabulleri sırasında girebilme fırsatı bulmuş, sadece görebildiğim kısımlarda yakından bir inceleme yapabilmiştim.

Adı Veliaht dairesi olan binanın bu saray içinde 16. yüzyılda III. Murat zamanında yaptırılmış olan Havuzlu Köşk'e eklenmiş, adından çok daha eski bir yapı olduğunu ilk bakışta anlayabilmiştim (Res. 1-2). Binanın mimarî bünyesini tanıyabilmek için dıştan ve içten yerinde yaptığım incelemeler beni şaşırtmış, bu binanın ne şekilde inşa edildiğini gösteren bir ipucu bulamamıştım. Bunun üzerine binanın bünyesini tanıma araştırmalarına başladım. Müze idaresinin büyük bir masrafla satınalmış olduğu rölevaleri fevkalâde güzel sulu boya ile hazırlanmış görünüm, plân ve kesitlerini incelemek de bir işe yaramamış, binanın ahşap veya kâgir olup olmadığını bile kesinlikle saptayamamıştım. Bunun üzerine başvurduğum, yayınlanmış kaynaklar da binanın mimarî bünyesini değil, ne zaman ve ne maksatla yapılmış olduğunu bile saptamama yetmemişti¹. (Res. 3-4 A 4B).

1 Abdurrahman Şeref, (Daire-i Harimî Beyanındadır.) Topkapı Sarayı, Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası, 1. sene, 1329 (1911) s. 329-364; Tahsin Öz, Topkapı Sarayı restorasyonları, Güzel Sanatlar Mecmuası 1949, 6. cilt, s. 6-74; Cahide Tamer, Türk bezemeleri'ne ait bazı araştırmalar. Milletlerarası birinci Türk sanatları kongresi, Ankara 19-24 Ekim 1959, Kongreye sunulan tebliğler. Ankara, 1962, s. 355-359.

Ancak Abdurrahman Şeref Bey mimarî bünyenin birçok muhdes yapı ile örtülmüş olduğuna dikkati çekiyordu. Tahsin Öz ise işaret edilen bu muhdes kısımların bazılarını kaldırmış, altlarından çıkan kısımların izlerini olduğu gibi bırakarak, sökülen kısımlarla, ortaya çıkan kısımların birarada görünmesini kolaylaştırıyordu. Tahsin Öz zamanında söktürülen bütün ek yapıların izleri yerinde bıraktığı için olduğu gibi görülebiliyordu. Tahsin Bey'in saray Müdür muavinliği ve Müdürlüğü zamanında mimar olarak çalışan Cahide Tamer ise binanın sadece iç kısmındaki ahşap lâmbri ve tavan silmelerinde bulunan süslemelerin en son tabakasını yer yer temizletmiş ve burada daha derin bir araştırma gereksinimini ortaya koymuştu (Res. 5). Ancak Cahide Tamer'in kendine ait fotoğraf koleksiyonu içinde, birgün tesadüfen görmüş olduğum, bu binanın iç görünümünü ile ilgili bir fotoğraf, yapılması düşünülen onarım incelemeleri için çok önemliydi. Ne yazık ki bu fotoğrafı kendisinden o sırada alamamıştık.

Bina içinde de bu fotoğrafta görülen ahşap bölmelerin sökülmüş olduğu, fotoğrafı görmüş olanın gözünden kaçamazdı. Fotoğrafın asıl önemi, bina içindeki ahşap bölmeli küçük odanın pencereleri içine sanki sokağa bakıyormuşçasına saksılar yerleştirilmiş olmasıydı. Halbuki biz binaya girdiğimizde bu oda yoktu. Sadece bu odanın altın yaldızlı çatalı, çok değerli kalem işleri ile süslü tavanı yağlı boya ile örtülmüş olarak yerinde duruyordu. Oda içinde bırakılmış olan, binaya ait 3 pencerenin mermer söve alınlarında, altın yaldızlı kalem işleri vardı. Odanın döşemesi bina içindeki döşemelerden farklı bir seviyede idi. Demek ki o gün yerinde görebildiğimiz hacımların, binanın esas bünyesi ile ilişkisi yoktu (Res. 6). Muhdes kısımlar sökülmeden önce, Tahsin Öz'ün müdürlüğü sırasında çekilmiş bir fotoğraf da sökülen kısımları anlamamıza yardım ediyordu (Res. 7). Tahsin Bey'in zamanında sökülen muhdes kısım altında meydana çıkmış olan kemerli, mermer sütunlu bir revak kapı şekline sokulmuş, binaya ait bir pencere (Res. 8) binanın muhdes kısımlardan önce çok daha değişik bir görünümü olduğunu haber veriyordu.

Bu pencere üstünde binanın mimarî bünyesine ışık tutan ilk kalmıntıya rastladım. Bu kemerli, içinde orijinal sıvası bile olduğu gibi kalmış bir alçı pencere boşluğu idi (Res. 9). Bu boşluk ve binanın pencereleri içindeki çeşme alınları kitabeleri (Res. 10-11) bina onarımına nasıl başlamamız gerektiğini kesin olarak belirtiyordu. Kesfi

hazırlayabilmek için gereken ilmî araştırmaları yapabilmemize idare ve umum müdürlük hiç bir maddi yardımda bulunamayacağından, önce onarıma başlamamız, onarım tahsisatı ile araştırmaları iskele kurarak derinleştirmemiz gerekiyordu. Kitabenin okunuşundan da anlaşıldığı gibi bu bina veliaht dairesi olarak değil «zamanında çok fetihler yapılmış bir padişah için ülkenin ünlü mimarlarına yaptırılmış, benzeri bulunmayan güzel bir kasr» olarak yapılmıştı. Bu kasr binanın bir kısmını teşkil ediyordu. İkinci kısımda tombak davlumbazlı klâsik bir büyük ocak ve 4 pencere içinde yazı karakteri değişik (tâlik) ve kapı üzerindeki kitabesinde IV. Mehmet zamanında padişahın oturması için, yine ünlü mimarlara yaptırıldığı tarih belirtilen ikinci bir kasr vardı. Binanın içi ve dışı çini kaplı idi. Muhdes ahşap kısımlar yer yer çini panoları bölmüş, iç kısmı ahşap iki katlı bir ikametgâh şekline sokmuştu. Bu ikametgâh son ilâvelerle Şehzadegân dairesine eklenmiş, müşterek bir ahşap çatı ile birleştirilerek veliahd dairesi adını almıştı.

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtları Koruma Yüksek Kuruluna vermekle mükellef olduğum raporu hazırladım, bütün tahminlerini bildirerek bir an önce binanın onarımı değil restorasyonuna gerekli bilgileri edinebileceğimi duyurdum. Yüksek Kurul daha önceki deneyimlerine dayanarak bütün muhdes kısımların olduğu gibi korunmasını istiyordu. Bunun için olabildiğince fazla buluntuları kurula götürmeğe gayret ediyor, yerinde çekilen film ve fotoğraflarla binanın acele bir onarımdan zarar görebileceğini kanıtlamaya çalışıyordum. İlk onarım tahsisatı ile yerinde ilerletebildiğim araştırmalar sonucu ortaya çıkan orijinal kubbe, binanın restorasyonuna Yüksek Kurul'u ikna etmişti (Res. 12 A/B). Artık binanın mimarî bünyesini tanımaya yeterli buluntuları elde ettiğimiz kanısındaydık. Yüksek Kurul bina içindeki döşemelere ve yerli dolaplara dokunmadan alçı müzeyyen pencerelerin yaptırılmasına karar vermişti. Bu karar binanın ilk inşa edildiği devirdeki gibi onarılması için elde edilen yanlış da olsa işe başlamamız için vesile olmuştu. Onarılmasını istedikleri pencereler esasta bina içine sonradan ilâve edilmiş olan ahşap döşeme kirişlemelerinin altında da devam etmekteydi. Pencere boşlukları içinde olduğu gibi bırakılmış sıvalar bunu açıkça belli etmekteydi. Yerinde aldığımız ölçülere göre iç ve dış alçı pencereler yapılmaya başlandı. Pencereleri yerine koyarken Yüksek Kurulun, korunmasını istediği döşeme ister istemez kesilerek askıya alındı.

Yeni onarım tahsisatı ile yaptırılacak işler tesbit edilirken Kurul'un bu durumu yerinde görerek muhdes kısımları başka bir hacimde yeniden monte ederek kendi devirlerinde oldukları gibi gösterilebilmesine imkân sağlanabileceğini belirterek yeni bir karar alınmasını gerçekleştirebildik.

Binayı oluşturan tek hacimli 2 kasrı restore etmek için gerekli izni alır almaz yerindeki araştırmalarımızda bulabildiklerimize yardımcı bilgileri edinebilmek için arşiv ve kitaplıklara baş vurarak restorasyon için gereken her türlü yardımı elde edebildik. Burada tesadüfen bulabildiğimiz uzun yıllar gizli kalmış ahşap kubbenin benzeri bir kubbenin, Edirne Sarayı Harem Dairesi içindeki Kum Kasrında da bulunduğunu bir fotoğrafla tesbit etmiştik². Yerinde bulduğumuz izler de daha evvel benzerlerine Erzurum-Pulur Tandır odalarında rastladığım karlanguş tavan inşa sistemini açıkça göstermekteydi. Prof. Erdmann'a³ tesadüfen bulduğum izlerden burada nasıl bir kubbe ve tavan bulunabileceğini izah etmiş onu inandıramamıştım. Halbuki ben benzerlerini çok yakından görmüştüm. İzlerden tavanı sökemediğimiz için yeteri kadar ikna edici sonuçlar çıkaramıyordum. Oysa halk ağzında karlanguş tavan sistemi diye tanınan bu inşa sistemi geleneği Orta Asya Kızıl-Tufan Mağaralarındaki tavan örtülerine kadar uzanan (Milâttan önce 1-2. yüzyıl) basit bir ahşap kubbeli tavan sistemi idi. Dört köşeden en basit şekilde sekiz köşeye geçebilmek için birbiri üzerine konan, ahşap kirişleme ile hazırlanan zemin üzerine, ahşap sarkıtlarla tam daireye ulaşıyordu. Veliht dairesindeki izler de bunu açıkça gösteriyordu. Ama düz tavan yapılırken bu kirişlemeler kesilmiş, geri kalan kısımlar üzerinde işçilerin bıraktığı taksimat olduğu gibi yeni çatı konstrüksiyonu içinde görülebilmekte idi. Düz tavan kaplaması tamamen sökülünce tahminlerimizin doğruluğu meydana çıktı. Çatı arasında bırakılmış parçalar ile kubbe kaplamasının eteğindeki 4 lâle, sanki kubbenin ilk şeklini gösterebilmek için özellikle bırakılmış gibiydi (Res. 13). Karşılaştırıldığında, Veliht dairesi kubbe eteğindeki lâle izleri ile Edirne Kum Kasrı Divanhanesinin kubbe

² Edirne Kum Kasrı, Divânhanesi (Yıldız Sarayından İstanbul Üniversitesi Kütüphanesine nakledilen albüm) (Süheyl Ünver Arşivi).

³ O sırada İ.Ü. Ed. Fak. Sanat Tarihi bölümünde Türk Mimari Tarihi Profesörü.

eteği lâlelerinin benzerliği apaçık görülmektedir. (Res. 14) Kubbenin oturtulduğu taşıyıcı kirişlemeleri, maktaları ve kubbeyi yapan işçinin çizdiği taksimat çizgisini daha yakından göstermektedir.

Önce kubbenin oturtulduğu 12 köşeli meşe taban, yerinde bulduğumuz az önce sözü edilen orijinal parçaların aynı malzeme ve işçiliğiyle hazırlatılarak yerine kondu. Kubbe bünyesini teşkil eden yetmişdört omurganın, düz tavan yapılırken kesilmiş olan yetmiş tanesi, kesilmemiş olan 4 orijinal örneğe uygun olarak meşeden, el keseri ile yontularak yeniden hazırlatıldı ve kubbe bünyesi eskisi gibi içten ve dıştan kaplatıldı. Kubbe ile 12 köşe arasındaki yükseklik içinde, 12 köşeden daireye ulaşabilmek için gerekli istalakditler, klâsik şekle uygun olarak teker teker küçük konsol şeklinde işletilerek daire ile 12 köşe arasındaki bağlantı, Edirne Kum Kasrındaki örneğe uygun olarak tamamlattırıldı (Res. 15-16-17). Ancak orijinalere uygun yeni parçaların işlenmesi ortaya büyük bir sorun çıkarmıştı. Meşeyi elle yontabilecek ince marangozu piyasada bulmak hemen hemen olanak dışıydı. İşçinin gelip yerinde mevcut parçalara ekleyebileceği kısımları bizzat görerek çalışması gerekiyordu. Bu sorunu ancak Karadenizli, takacı ustalar arasından Müteahhit Seyfettin Saruhan aracılığıyla seçebildiğimiz gönüllü, yaşlı bir ustayı (Ali Osman Usta) âdeta kandırarak gözebilmiştik. Kubbe ahşap sarkıtlarının işçiliğini de ancak müteahhit olarak onarımı üstlenmiş olan Y. mimar Fatin Uluengin, kendisi çalışarak yapmıştı.

Kubbe göbeğinin ortasında izi bulunan 10 köşeli yıldız, göbekteki sarkıtı tamamlamamıza öncü oldu. Kubbedeki delikleri tamamen ölü ve suni malzeme ile doldurarak (Res. 18 A ve B) kubbe iç görünüşünü mevcuda en yakın malzeme ve işçilikle tamamlatmaya başladık. Bu kubbe tavan meşe omurgalar üzerine kaplanmış ince ihlamur tahtaları üzerine tutkal ile yapıştırılmış keten tuval, aynı zamanda sık çivilerle de kaplamaya çakılmıştı (Res. 19). Tuval üzerinde kalan Osmanlı varakı ile hazırlanmış zemin üzerine çizilen desen sonradan boyanmış, yer yer dökülen boyalar altından altın zemin meydana çıktığı için kubbe çok güzel şekilde görünüşünü koruyabilmişti. Orijinal kısımlara hiç el sürmeden, çok kez tozunu bile almadan yerinde bırakmıştık. İlerde renkler ve boyalar üzerinde çalışma yapacaklar için faydalı olabileceğini düşünerek, kaplama çatlaklarını bile olduğu gibi bırakmaya mecbur kaldık. Amaç binayı kurtarmak olduğu için, elimizdeki buluntuların yardımıyla sadece

kubbenin dış görünüşündeki acil takviyeleri yapmakla yetindik.

Bu kubbe üzerindeki alem şimdiye kadar gördüğümüz alemle-
rin hiçbirine benzemiyordu. Bir şehzade kavuğu şeklinde oluşu mu
bu binaya veliaht dairesi denilmesine neden olmuştu, diye düşünme-
mek elde değildi.

Çok geniş saçaklı ahşap çatı örtüsünü tamamlayarak kurşun
kaplattıktan sonra rahatlıkla binanın iç kısmındaki restorasyon ça-
lışmalarına devam edebilme olanağını bulduk. Birkaç yüzyıl içinde
bu müzeyyen kubbeyi saklayabilmiş olan ahşap çatı kurşun kapla-
malar altındaki çamur sıva ve keçeler tamamen erimiş kurşun hara-
retiyle yer yer parça meşe kubbe kaplamaları yanmıştı. Çatı arasın-
da yükseklik rahatça gezilmeye elverişli olmadığı için uzun yıllar
bu müzeyyen kubbe saklı kalabilmişti.

IV. Mehmet zamanında yaptırılmış olan ocaklı ikinci kasrın kâ-
gir malakârî tavanının kubbeli kasrın tavan yüksekliğinden çok daha
alçakta oluşu bu tavan üzerine çıkabilmemizi ve bu aralıktan dışta
görülen kubbe ile bina içindeki düz ahşap tavan arasında gizlenebil-
miş kubbenin görülebilmesine olanak sağlamıştı. Tavanı düz olan
ikinci kasrın çatı arasında karanlıkta çekebildiğimiz bir fotoğraf
(Res. 20) bizi uyarmış, temizlediğimiz 2 kasr çatısı arasında baca-
nın arka sıvası üzerinde burada çalışmış olan işçilerin adları ve ta-
mir tarihlerinin bulunduğunu göstermişti. Fotoğrafi çektiğimiz ka-
ranlık çatı arasında III. Murat Havuzlu Köşkü'nün kemerli üst pen-
ceresi bulunan duvar kalıntısı, Veliaht dairesi denilen 2 kasrın, Ha-
vuzlu Köşke nasıl eklendiğini açıkça göstermekteydi. Çatı arasın-
daki baca IV. Mehmet zamanında yaptırılmış olan ikinci kasrın tom-
bak davlumbazlı büyük ocağın bacasıydı. Bu baca Havuzlu Köşkün
giriş sofası kubbesini delerek çatı dışına çıkartılmıştı. 16. Yüzyılda
III. Murat için yaptırılan Havuzlu Köşkün giriş sofasının kuzey
(1.80 m. kalınlığında) kesme taş ve tuğla karışık duvarı yıktırılmış,
kesilen 16. asra ait köfeki taşından işlenmiş saçak silmelerinin mak-
taları da Havuzlu Köşkün giriş sofası yüksekliğini belli edecek şe-
kilde çatı arasında bırakılmış olduğu görüldü.

Kasrın tavanı bu seviyeden çok aşağıda olduğu halde, kuzey
yüzündeki beşik tavan tamamen yıkılmış olduğu için (Res. 21) çatı
arasına geçebilmemiz mümkün olmamıştı. Bu beşik tavan yıkılmış
olmasaydı Veliaht Dairesi denilen çift kasırdan oluşan binanın sır-
rını çözmemiz belki mümkün olmayacaktı.

Bu yıkık beşik tavan arasından girebildiğimiz çatı arası, Veliaht
Dairesinin bünyesini oluşturan 2 ayrı kasrı birleştiren ahşap geniş
saçaklı kurşun kaplı muhdes çatısını yakından görmemizi sağladı.
Ancak bu sayede bu iki kasrın ilk saçak altı kaplamalarının örnek-
lerini bulabilmemiz mümkün olduğu gibi (Res. 22), Havuzlu Köşkün
bu çatı içinde kalabilmiş, harem yangınında yıkılmış olan düz tavan
malakârîlerinin orijinallerini tesbite yardımcı olmuştu (Res. 23). 16.
Yüzyıl orijinal süsleme sanatının tipik örneğinin temsilcisi olan bu
kalıntı bize III. Murat Havuzlu Köşkünün kubbesinde de yer yer dö-
külmüş olan 18. asır sıvaları altında orijinal malakârî tezyinatını
bulabileceğimizi hatırlatmıştı. Uzun yıllar muhtelif yerlerinde araş-
tırma yaptığımız kubbenin tamamen kabarmış dökülmekte olan na-
kışlı sıvaları altında bulabildiğimiz izler havuzlu köşkün kubbesinin
de restorasyonu için yeterli buluntular olmuştu.

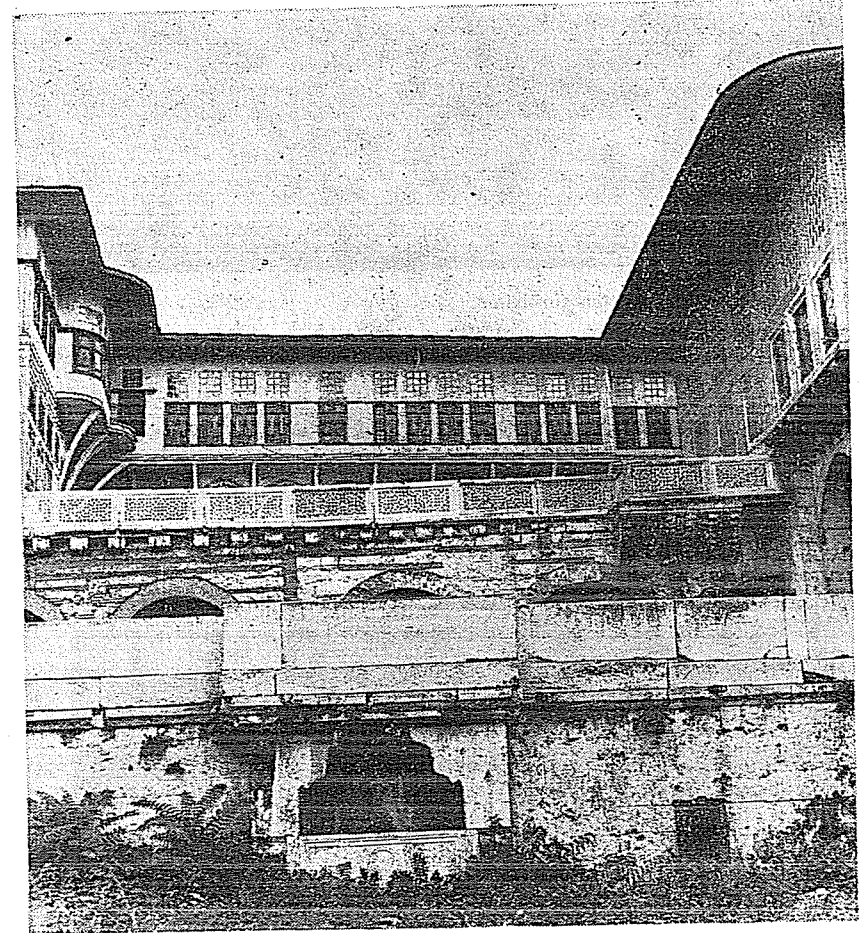
Veliaht dairesinin çatısı içinde elde ettiğimiz en önemli kalıntı-
lar bu daireden çok 16. Yüzyıl havuzlu köşküne ait kalıntılardı. Ha-
vuzlu Köşkün güney duvarındaki bir üst pencere boşluğu orijinal sı-
vasıyla çatı arasında olduğu gibi bırakılmıştı (Res. 23 B). Tipik kes-
me taş, tuğla karışık 1.80 m. kalınlığındaki bu duvar penceresi için-
de, köşkün güney fasadına eklenmiş 60 cm. kalınlığındaki duvar üze-
rine oturtulmuş, içten görebildiğimiz düz çatal ahşap tavan etek sil-
melerinin konstrüksiyonu olduğu gibi önümüzde duruyordu. O za-
mana kadar mevcudiyetinden haberimiz olmayan kubbenin bulun-
masını da işte bu çatı arasında yaptığımız temizliğe borçluyuz. Çatı
arasına çıkabildiğimiz, tamamen harap beşik tavan yüksekliğini ye-
rinde bulabildiğimiz şevli, kesik ahşap pervaz omurgaları açıkça
belli etmekte olduğu için restorasyonunu tamamlamamız kolaylaş-
mıştı (Res. 24).

Buraya kadar anlatmaya çalıştığımız onarımlar Veliaht daire-
sini oluşturan çifte kasırların biri kubbeli, diğeri düz olan tavanları
ile ilgili idi (25 A-B; 26 A-B). Ancak verilen bilgilerden de anlaşıl-
acağı gibi bu tavanları taşıyan temel duvarlarının ve temel taban-
larının da araştırılması gerekiyordu. Bu araştırmalar sırasında or-
taya çıkan muhdes duvarlar, tavanlar, gizli merdivenler, sarnıçlar,
kemer ve ayaklar da ayrı birer makale oluşturacak nicelikte malze-
meyi içermektedir. Şu kadarını söylemek gerekir ki çifte kasırların
aşına uygun şekilde onarılabilmesine yardımcı olabilecek yapısal ve
süsleme özellikleri tek tek araştırılmış, kesin sonuçlar alındıktan

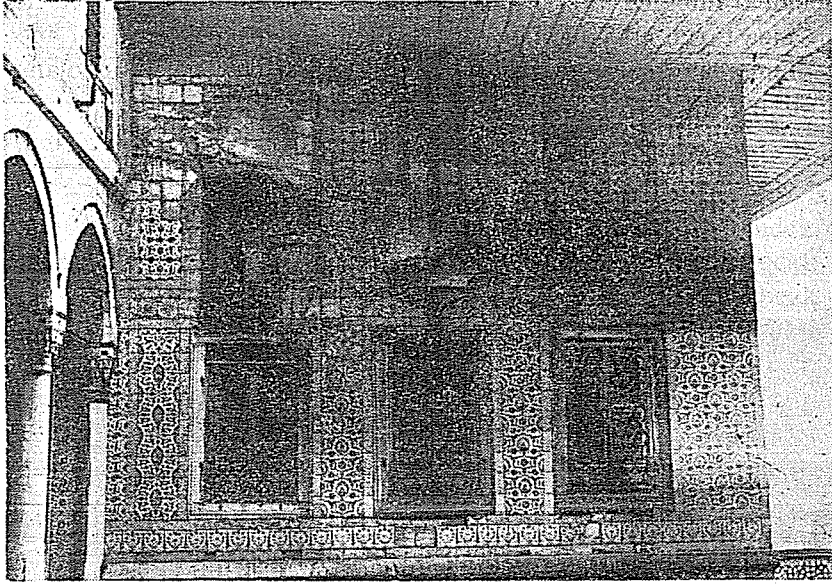
sonra, ya yeniden yaptırılarak, ya da bulunan orijinaler yerlerine konularak aslına uygun onarılmıştır. Örnek olarak; evvelce binanın iç yüzünden çıkarılarak, dış yüzünde kullanılmış olan çiniler yeniden içteki yerlerine konulmuş, orada kalan boşluklar Kütahya'da ismarlanan çinilerle doldurulmuştur. Kubbeli kasrın ocağının bulunuşu, bu kasr içindeki muhdes bölme döşemesi ve ocağının sökülerek kaldırılmasına neden olmuştur. Ocağın mevcudiyetine kasrın içindeki yerli dolaplar arasında merdiven boşluğunda açıkça görülen ocak başmak zemin çinileri kesinlikle işaret etmiş, yapılan sondaj ocak boşluğunu ve boşluk içindeki kasrın alçı pencere içlik ve dışıklarının renkli camlarının parçalarının bulunması, ocak ve alçı pencerelerin restorasyonuna bizi yöneltmiştir. Ancak elvan pencerelerin desenleri, restorasyon yıllarının bizi kullanmaya mecbur ettiği çağdaş malzeme olanaklarına göre iç kısımda tamamen değiştirilmiş, dış kısımda aslına uygun olarak, bulunan parçalardaki gibi yaptırılmıştır. Piyasada bulabildiğimiz renkli cam, Edirne Kum kasrında, Topkapı-Bağdat Kasrında ve Yeni Cami Hünkâr mahvelinde benzerlerini gördüğümüz alçı içlik pencerelerdeki güzel renkli camlar niteliğinde olmadığından, cam satırları asgariye indirmek için yeni ama devrinin motifleriyle hazırlanmış, elvan pencereler tamamen eski teknikle hazırlatılarak yerlerine konmuştur.

Binanın iç kısmındaki restorasyonu tamamlayabilmek için çini kaplı ocak başmağı çinileri veya tombak davlumbaz için gerekli tahsisat olmadığından, geçici olarak aynı devir ocak başmaklarındaki çini desenleri, restore edilen hacmin iç bütünlüğünü tamamlamak üzere çini taklidi olarak yerinde işletilmiştir. Her zaman sökülmesi ve yerine aynı desende çinilerin yerleştirilmesi olanağı sağlanmıştır. Orijinallerini bulamadığımız çinilerin yerleri, aynı şekilde çini taklidi kalem işleri ile doldurulmuş, yazılı çiniler de Kütahya'da yaptırılarak yerlerine konulmuştur. Yazı deseni bu kasr içindeki düz yeşil renkli muhdes çinilerin söküldüğü boşluğu doldurabilen boyuttaki aynı devir (17. yüzyıl) çinilerinden kopye edilerek alınmıştır. Dikkati çeken bir husus kubbenin nakışı ile, kubbeli kasrın duvarlarında görülen çinilerin nakış ve niteliği arasındaki farktır. Sanat tarihçilerimize düşen önemli bir görev de bu farklılığın nereden ve nasıl ortaya çıktığını saptamak ve düz tavanlı kasrdan önce yapıldığını kesinlikle söyleyebildiğimiz bu kubbeli kasrın kesin inşa tarihini saptamaktır. Acaba havuzlu köşkten çeşmeli sofaya geçilen büyük ke-

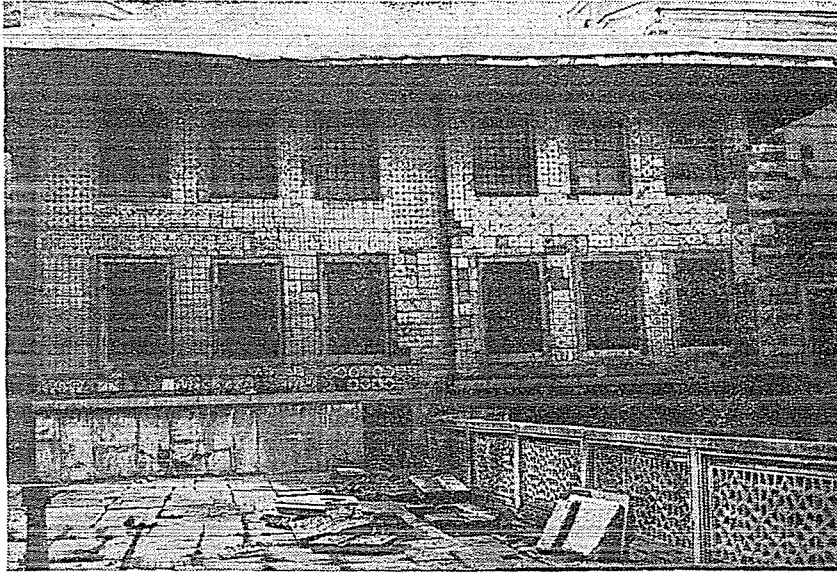
mer içindeki muhdes kitabe kubbeli kasra ait olabilir mi? Ebced hesabıyla inşa tarihi çıkarılabilen bu kitabe, havuzlu köşkten 1 yıl önce inşa edilmiş bir kasra aittir. Bu kasrın, kubbeli kasır olup olamayacağı ilginç bir araştırma konusudur. Haziran 1978.

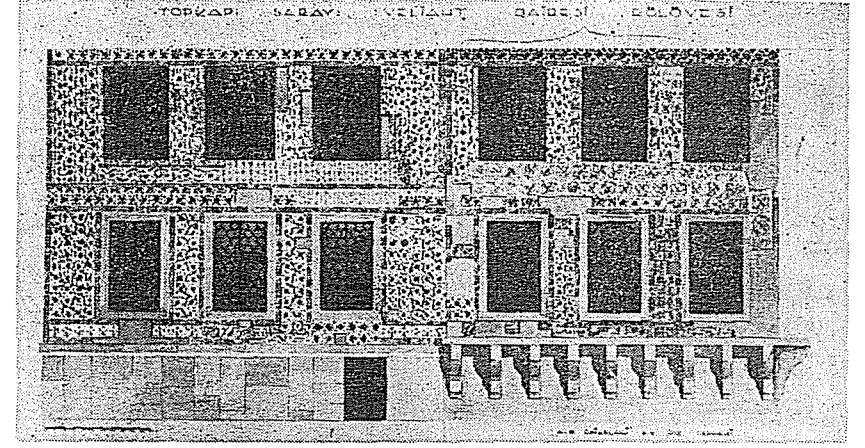
Resim I. Velihaht dairesinin dıştan görünümü.

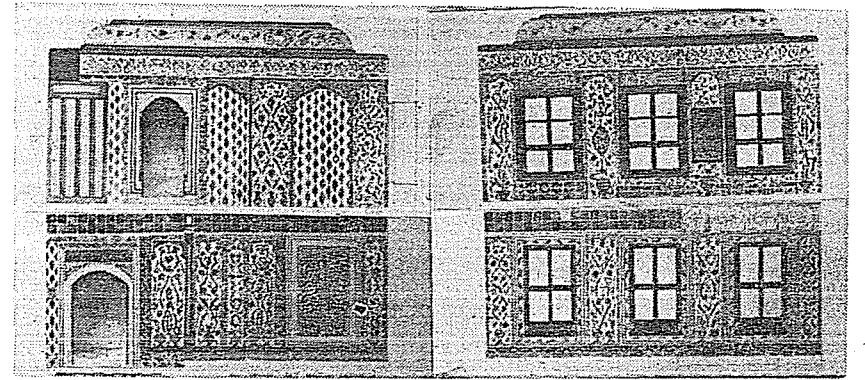
Resim 1. Veliht dairesinin dıştan görünümü.

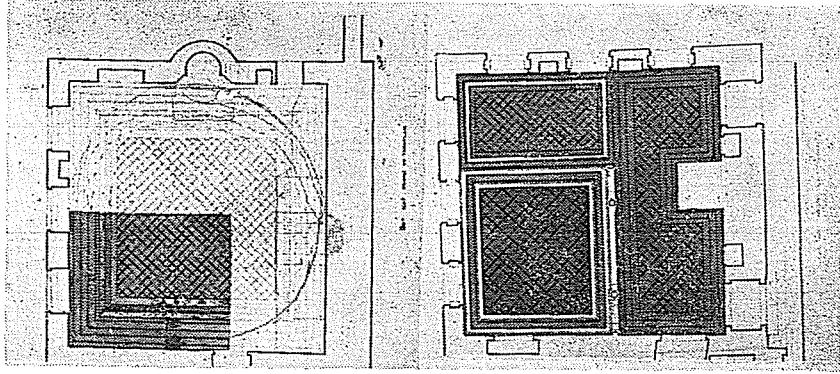
Resim 2. Veliht dairesinin dıştan görünümü.

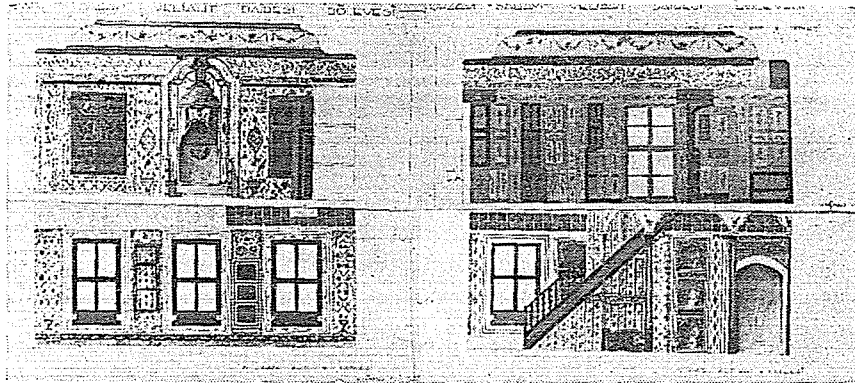
Resim 3. Çinilerin aslına uygun gösteren fakat çatıyı göstermeyen görünüş rölovesi (A.S. Ülgen).

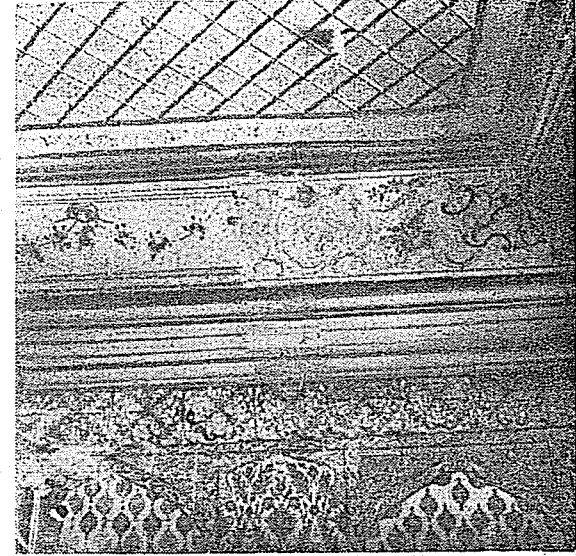
Resim 4 a. Binaya ait rölovenin kesitleri. Duvar kalınlıkları sadece planda (A.S. Ülgen)

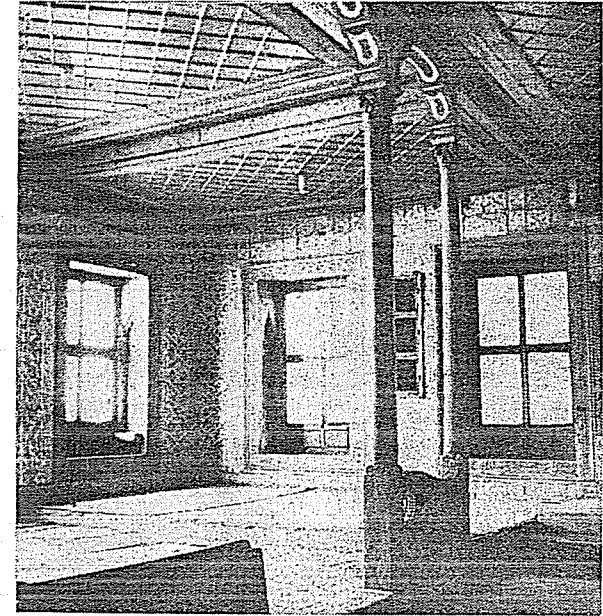
Resim 4 a. Binaya ait rölövenin kesitleri. duvar kalınlıkları sadece planda (A.S. Ülgen).

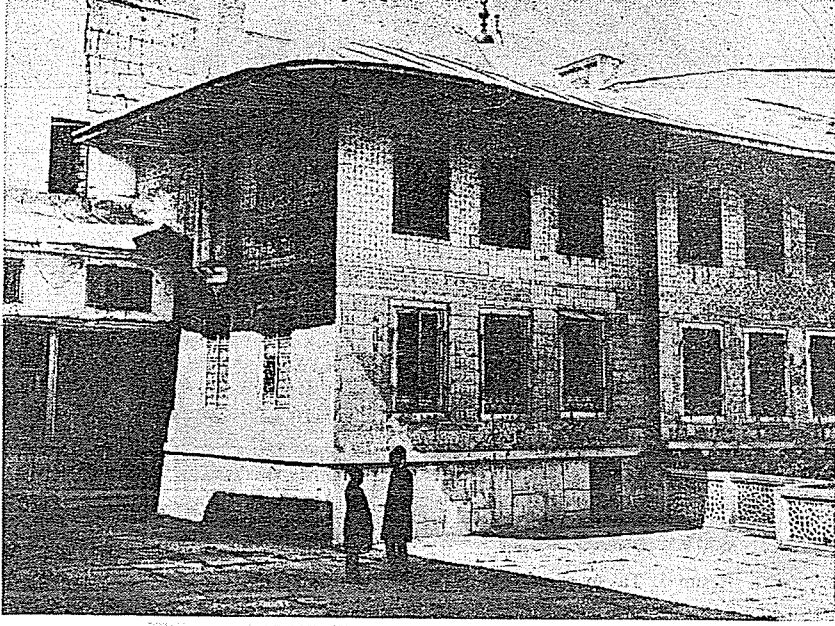
Resim 4 b. Kesit, bina duvar kalınlıkları ve çatıyı göstermemekte (A.S. Ülgen)

Resim 5. Tavan silmesi üzerinden süsleme tabakaları.

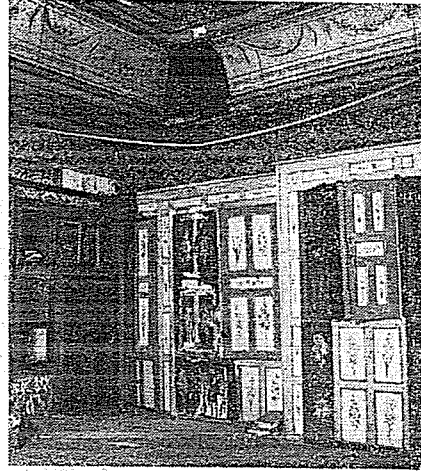
Resim 6. Sökülen odanın tavan ve döşemesi.

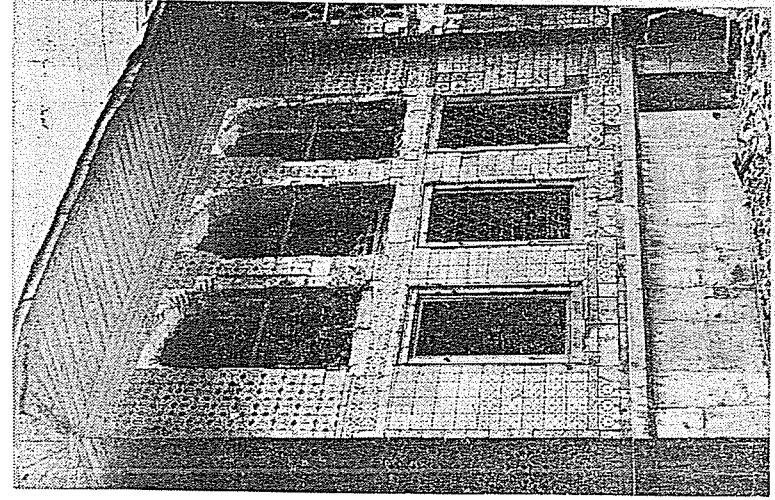
Resim 7. Binanın 1924 den önceki görünümü.

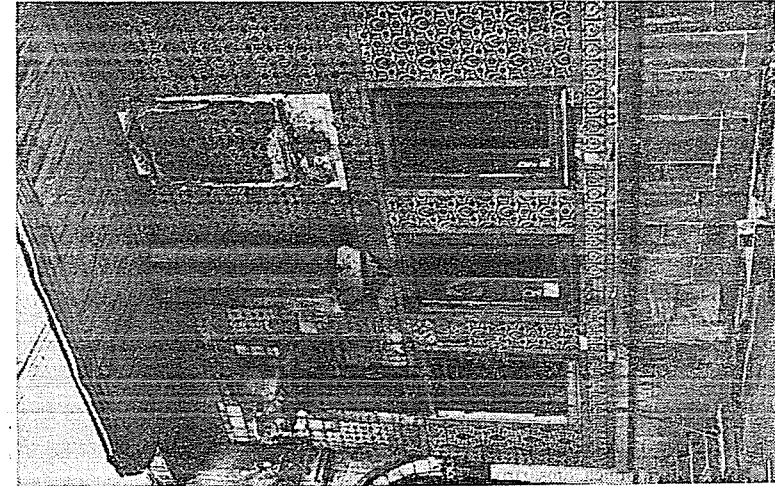
Resim 8. Muhdes kısmın altından çıkan parmaklılıklı pencere kapı olarak kullanılmıştı.

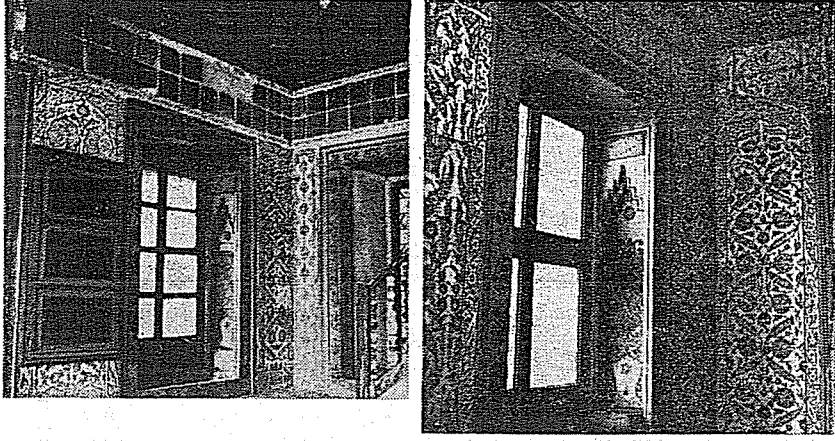

Resim 9. Aynı pencerenin içten görünümü.

Resim 10. Binanın mimari bünyesi içindeki orijinal alçı pencere boşlukları ve orijinal sıvalar.

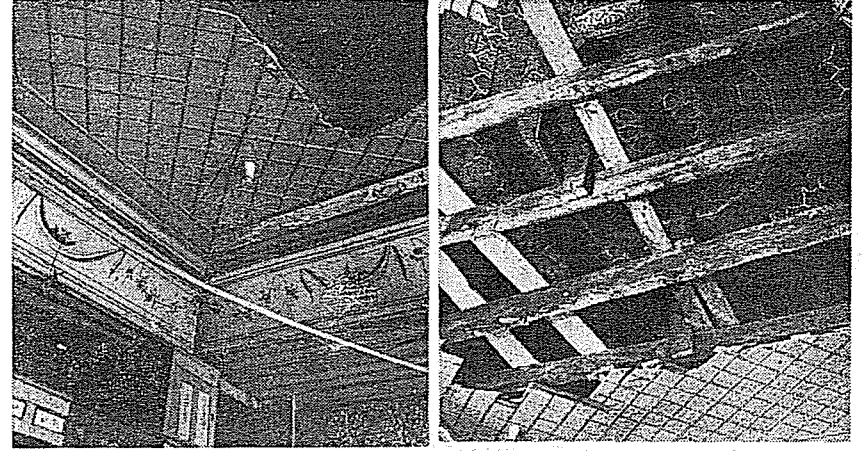

Resim 11. Pencere içlerinde kitabeli çeşmeler.

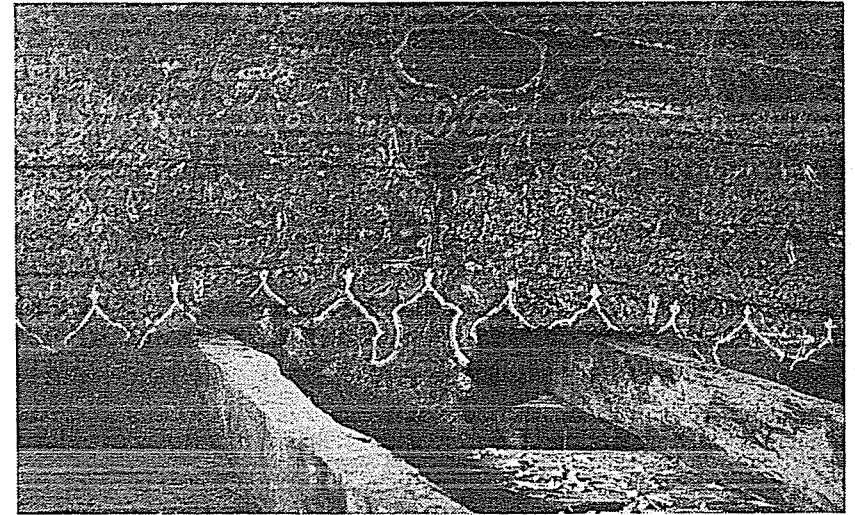

Resim 11 a. (Kubbeli odanın süslü kitabesi).

«Hüdaya izdiyad et ömrünü bu gazi hünkârın zamanında müyesser
oldu fethi bunca emsârın»

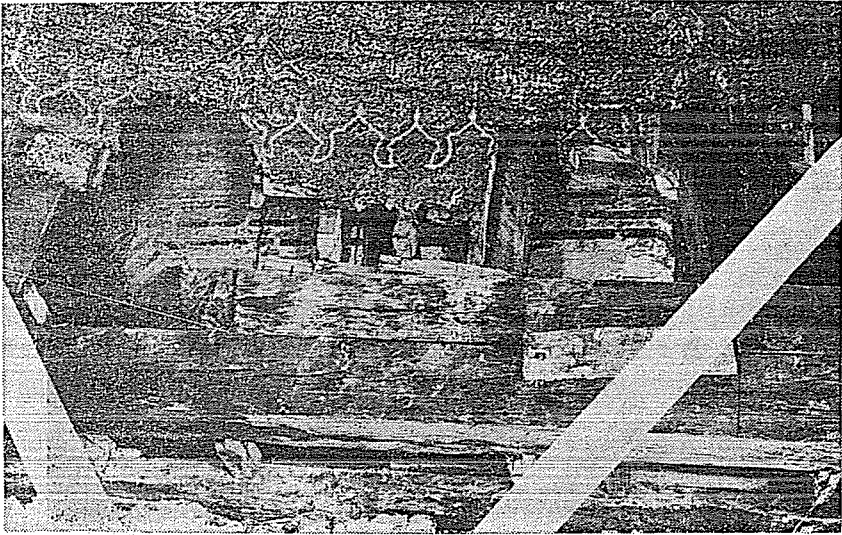
Resim 12 a. Birinci kasrın girişinde ikiye bölünmüş hacmin ikinci kat tavanının gizlediği kubbe.

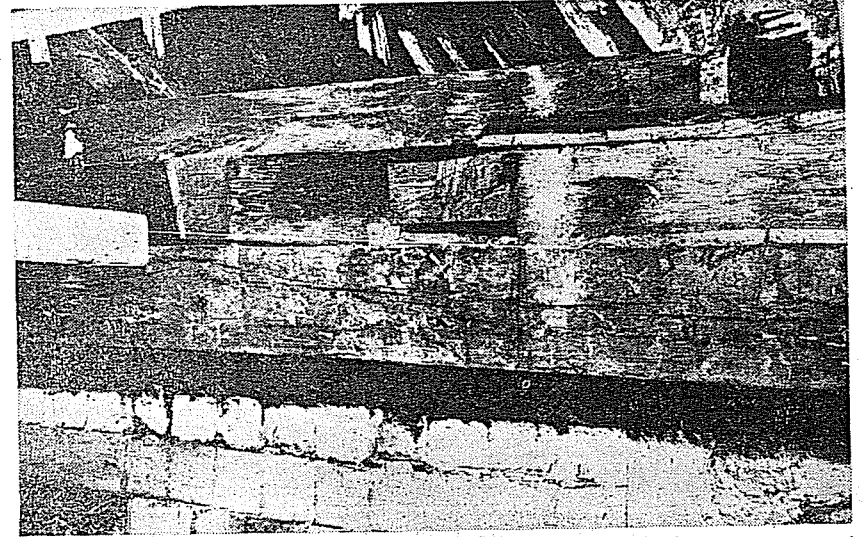
Resim 12 b. Kubbeyi yırtan muhdes düz tavanlı çatalı tavan kırışması.

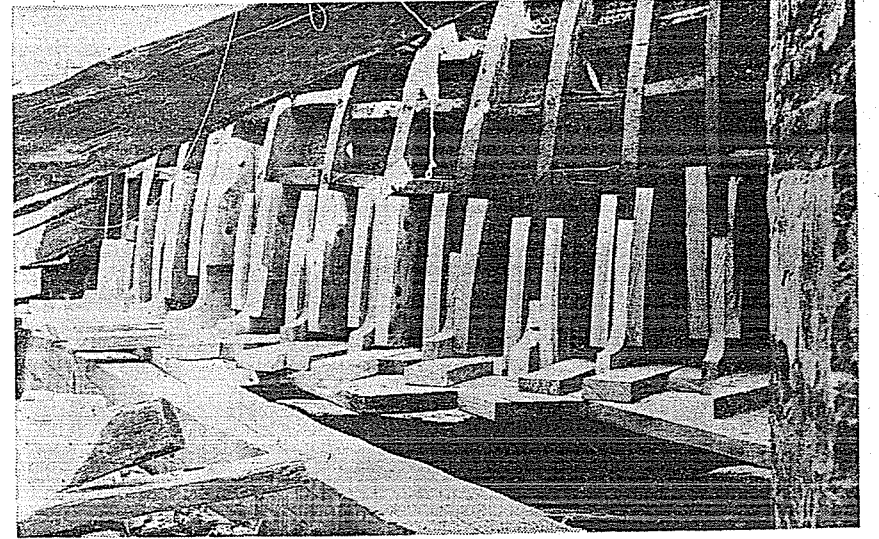
Resim 12 b. Kubbeyi yırtan muhdes düz tavanlı çıtalı tavan kirişlemesi.

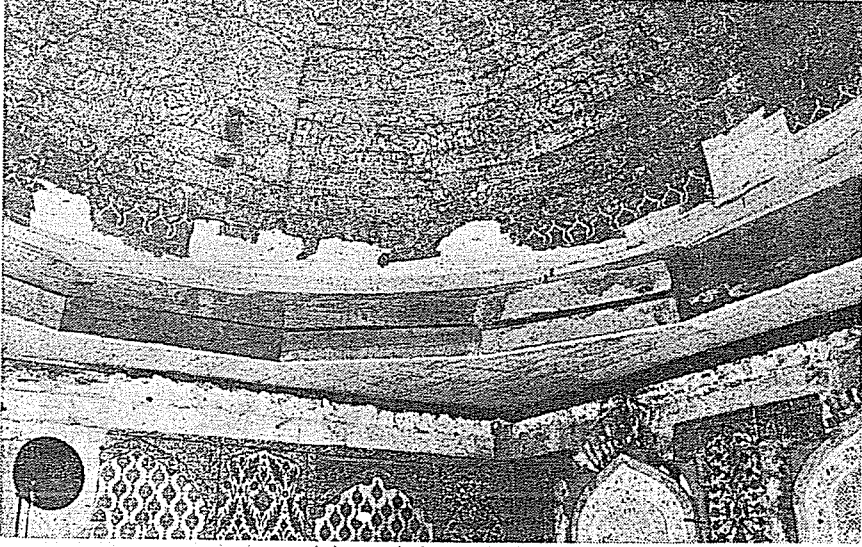
Resim 13. Kubbe etegindeki orijinal kalıntı.

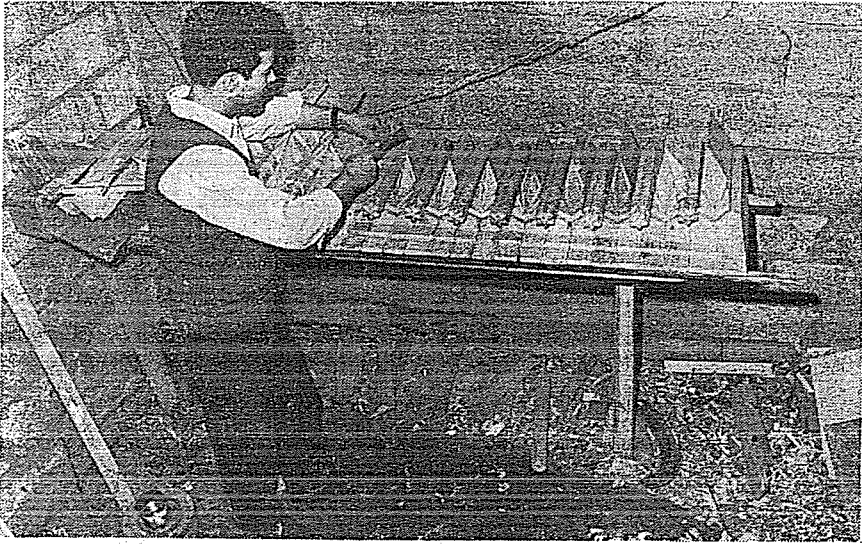
Resim 14. Kubbeyi taşıyan kirişlemelerden yerinde bırakılan maktalar.

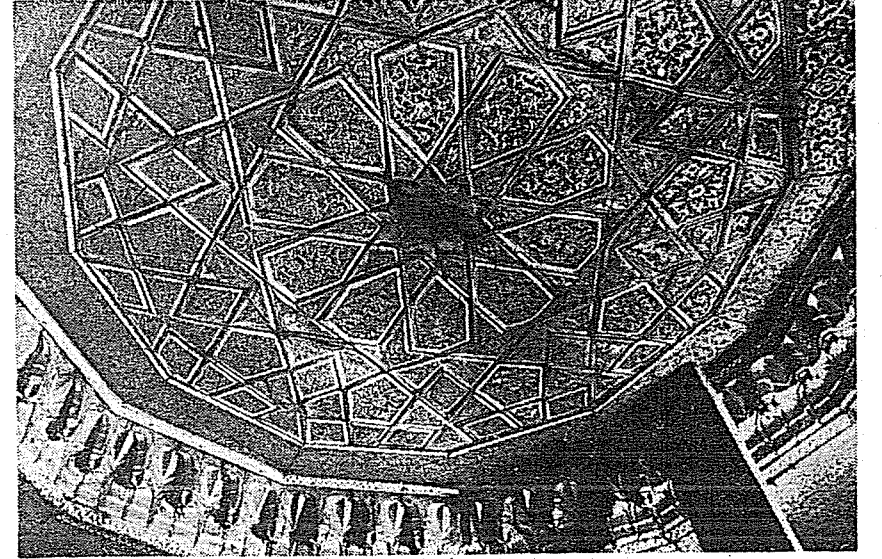
Resim 15. Kubbe omurgaları onarımı. Eski ile yeni bağlantısı.

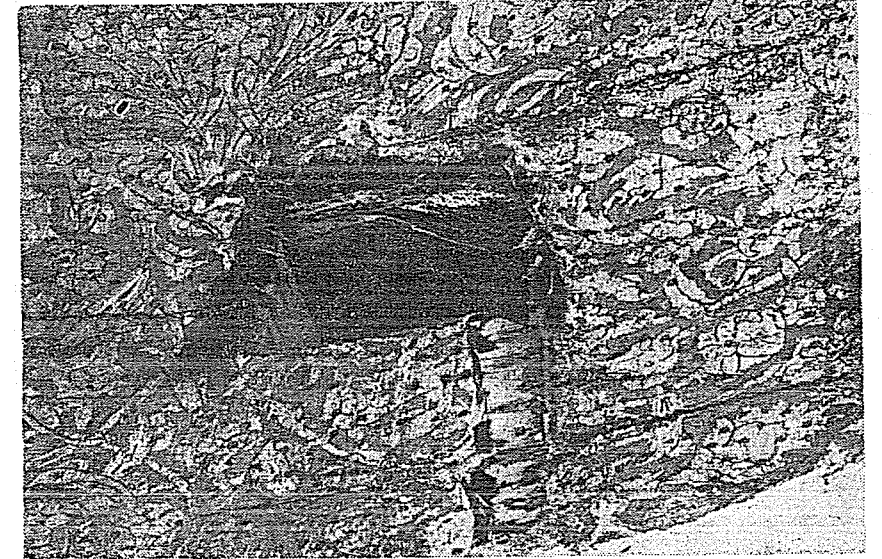
Resim 16. Kubbe etek ve tavanının tamamlanmış durumu ve kubbe iç kaplamasının yeni ketenle tamamlanmış görünümü.

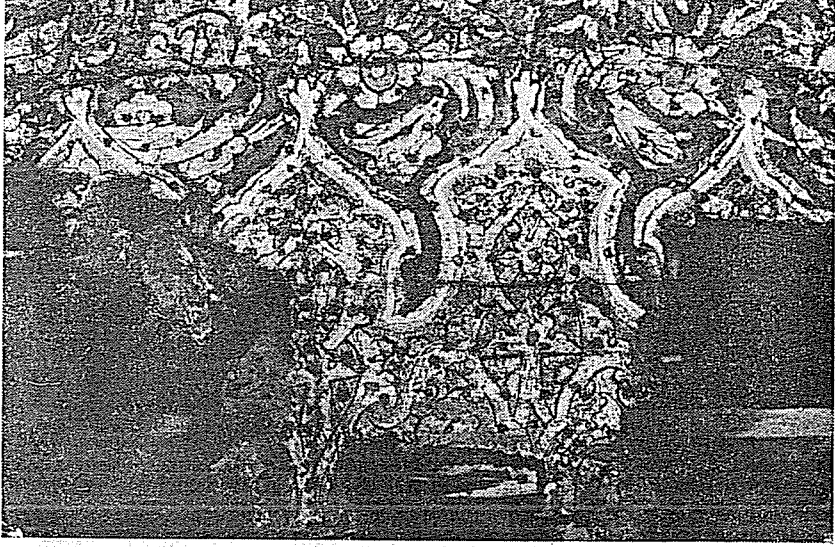
Resim 17. Onarım müteahhidi Yük. Mim. Fatih Uluengin işbaşında.

Resim 18. Kubbe göbeği ve harap kısımlar.

Resim 19. Kubbe iç yüzünde ahşap üzerine çivili tuval dokusu.

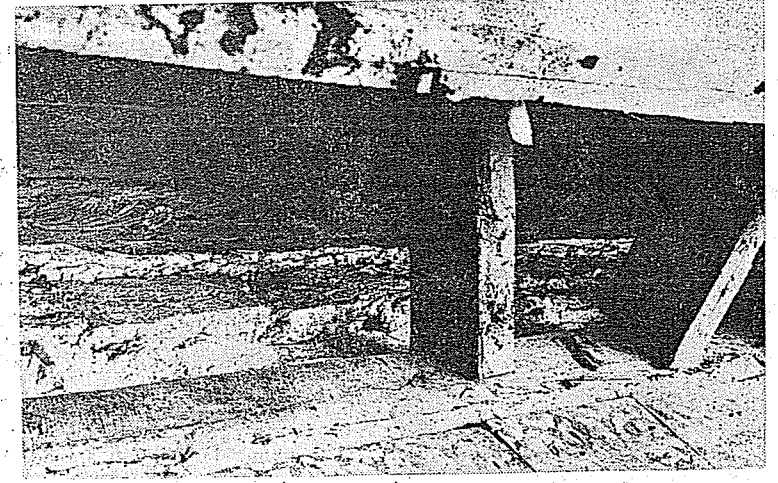

Resim 19. Kubbe iç yüzünde ahşap üzerine çivili tuval dokusu.

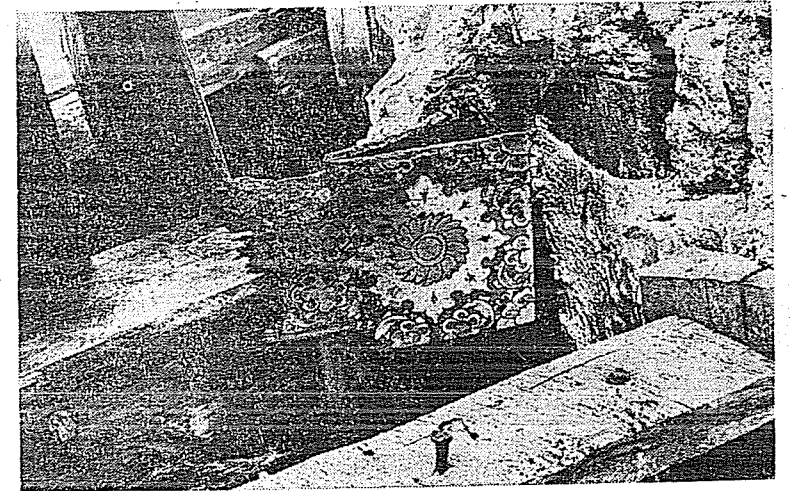

Resim 21. Çatı arasındaki yıkık beşik tavan boşluğu.

Resim 20. Baca sıvısı üzerinde işçi imzaları ve tarihler.

Resim 22 (a-b). Çatı içinde örneklerini bulduğumuz orijinal saçak altı tezyinatı.

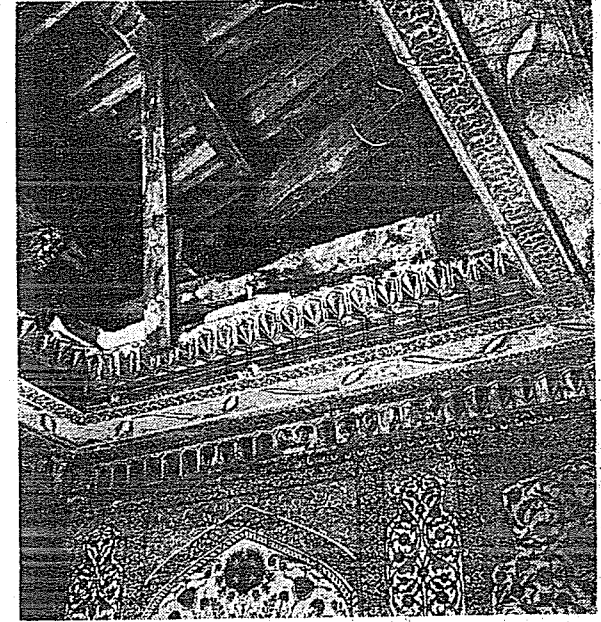

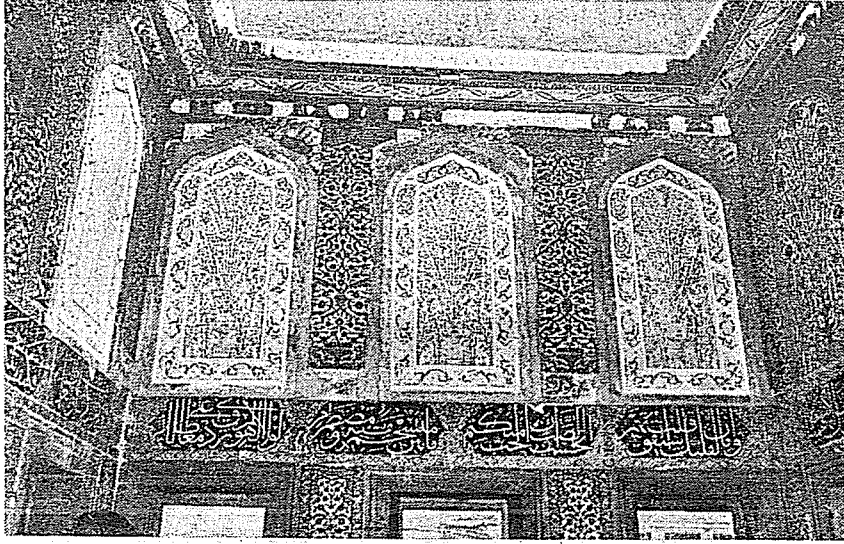
Resim 23 (a-b). Çatı arasında bulunan 16. yüzyıl orijinal malakâri süsleme

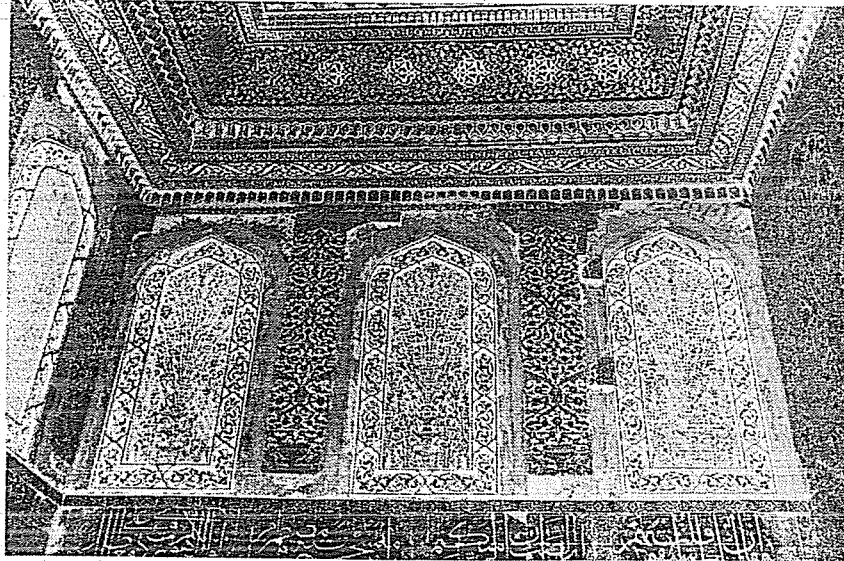
Resim 23 B. Havuzlu köşkün çatı arasında kalmış üst pencere boşluğu.

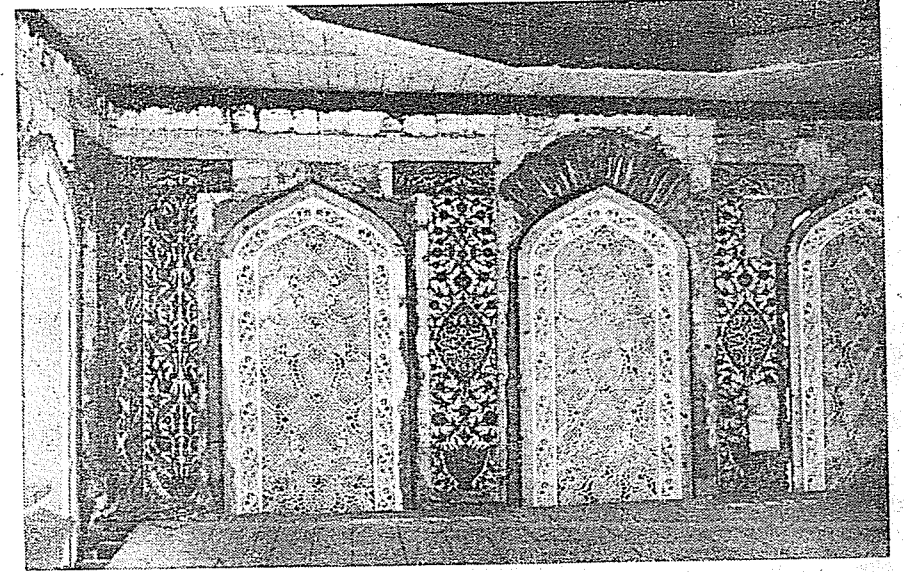
Resim 24. Yıkık tavanın şevli tavan omurgası.

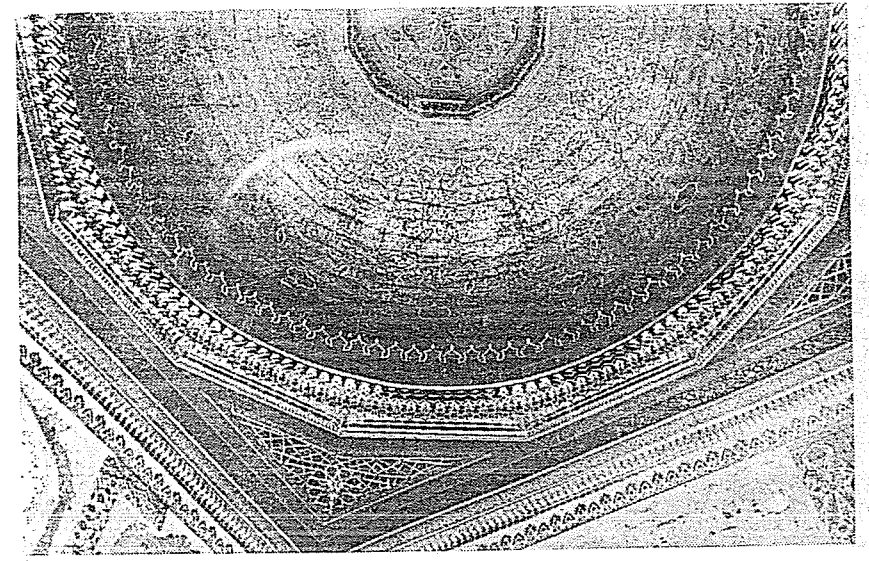
Resim 25 a. Düz tavan onarımdan önce.

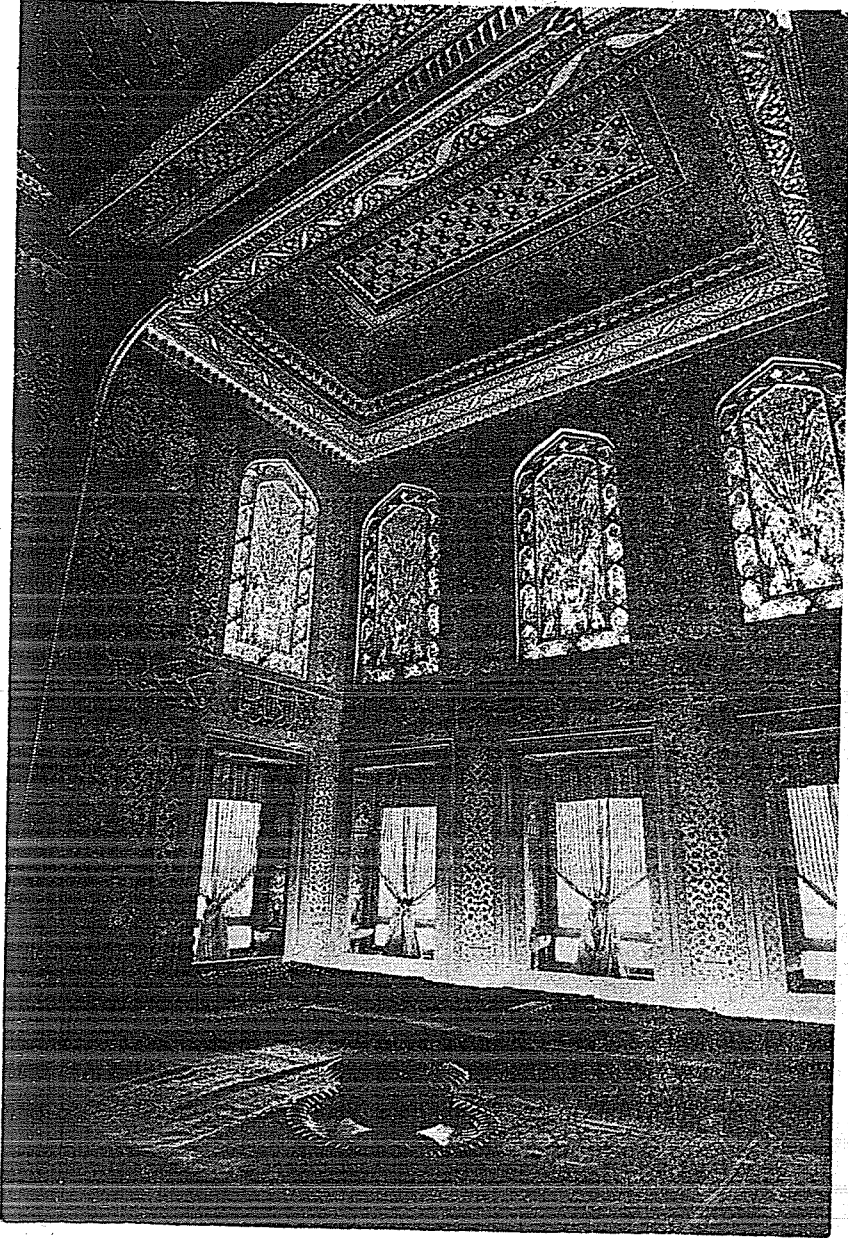
Resim 25 b. Düz tavan onarımdan sonra.

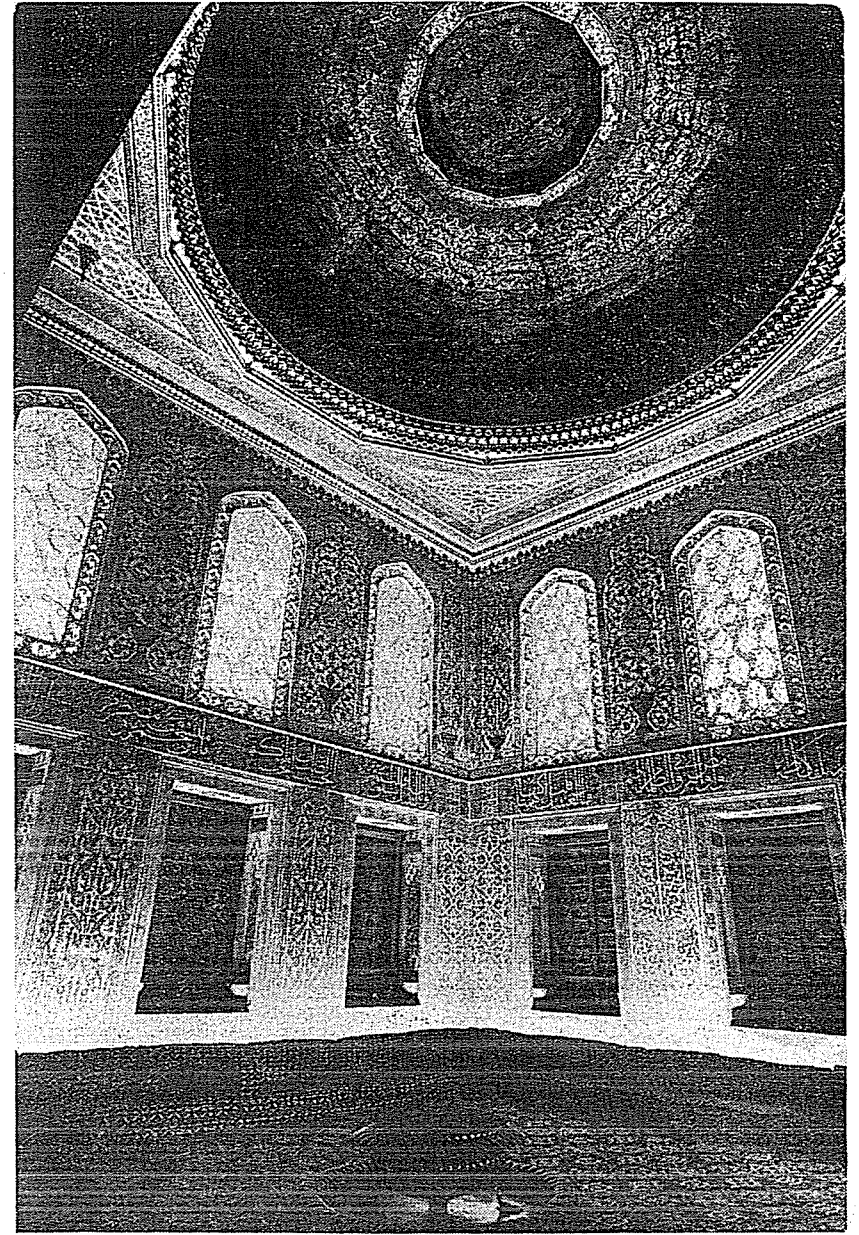
Resim 26 a. Kubbeli tavan onarımdan önce.

Resim 26 b. Kubbeli tavan onarımdan sonra.

Resim 27. Düz tavanlı kısım (Ara Güler).

Resim 28. Kubbeli kısım (Ara Güler).